

7. Morimoto R. (2006), Corporate Social Responsibility Audit: From Theory to Practice, *Journal of Business Ethics*, №62, pp. 315-325 (engl).
8. Cramer J. (2004), Making Sense of Corporate Social Responsibility, *Journal of Business Ethics*, №55(2), pp. 215-222 (engl).
9. Husted B., Allen D. B. (2006), Corporate social responsibility in the multinational enterprise: strategic and institutional approaches, *Journal of International Business Studies*, №37, pp.838-849 (engl).
10. Bansal P., Roth K. (2000), Why companies go green: a model of ecological responsiveness, *Academy of Management Journal*, №43, pp. 717-736 (engl).
11. Knox S. et al. (2005), Corporate Social Responsibility: Exploring Stakeholder Relationships and Programme Reporting across Leading FTSE Companies, *Journal of Business Ethics*, №61, pp. 7-28 (engl).
12. *Ukrainian non-financial reports of companies*, available at: <http://www.csjournal.com/liveexperience/socreports/kso-otchetu/socreportsua/>.

© Мачок Євген

Надійшла до редакції 19.09.2013

УДК 330.5:338.22:339.9

МІРОШНИЧЕНКО ІНГА,

*кандидат економічних наук, старший викладач кафедри міжнародної економіки
Кіровоградського національного технічного університету*

ВПЛИВ ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті досліджені напрями впливу процесу тіннізації економіки на основні макроекономічні показники розвитку держави в контексті світових тенденцій. Проаналізовані погляди вітчизняних та зарубіжних учених щодо сутності та чинників тіннізації економіки. Вивчено досвід роботи міжнародних організацій, спрямованої на боротьбу з відмиванням нелегальних коштів. Висвітлені стан та динаміка ВВП України за 2005-2012 рр. Запропонована різнорівнева модель зниження обсягів та рівня тіншової економіки шляхом удосконалення методичних підходів до механізму управління цим процесом на регіональному, національному (державному), міждержавному та світовому (глобальному) рівнях.

Ключові слова: макроекономічні показники; ВВП; тіншова економіка; тіннізація економіки; глобалізація; різнорівнева модель.

Постановка проблеми. Як відомо, найкращими індикаторами стану економіки будь-якої країни є її основні макроекономічні показники. Однак однією з найбільш невідкладних задач сучасної світової економіки є проблема її тіннізації. Боротьба з тіншовою економікою стала актуальним завданням для всіх країн світу. Так, поширення тіншової економіки названо Всесвітнім економічним форумом ключовим глобальним ризиком майбутнього десятиріччя [1]. Зокрема, ці питання є нагальною проблемою українського суспільства й вимагають ґрунтовних наукових розробок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальні дослідження сутності тіншової економіки, чинників тіннізації та методів її оцінки містяться в роботах вітчизняних та закордонних науковців, а саме: М.Алігмана, М.Бабича, А.Базилюка, З.Варналія, Т.Вахненко, А.Гальчинського, Д.Енсте, В.Мандибури, О.Мельникової, Г.Мюрдаля, М.Ніколаєва, В.Передборського, В.Поповича, Т.Приходька, Е. де Сото, О.Турчинова, Е.Фейга, Ф.Шнайдера та ін.

Багато вчених присвятили свої дослідження вивченню взаємопов'язаних макроекономічних показників економічного добробуту суспільства, а саме: В.Базилевич, К.Базилевич, С.Будаговська, Г.Вечка-

нов, Дж.Кейнс, О.Кілієвич, К.Кларк, В.Леонтьєв, А.Маршалл, Р.Стоун, А.Чухно та багато інших.

Однак за наявності великої кількості конструктивних думок, пропозицій, висновків й узагальнень визначена проблематика ще не має однозначного вирішення, тому питання впливу тіншової економіки на макроекономічні показники та економічну безпеку держави потребують більш детального дослідження.

У зв'язку із цим **метою** статті стало вивчення особливостей впливу тіннізації економіки України на її основні макроекономічні показники в сучасних умовах глобалізаційних перетворень. Для досягнення поставленої мети були визначені та розв'язані такі завдання:

- вивчено вітчизняний та закордонний досвід щодо сутності та чинників тіннізації економіки;
- вивчено досвід роботи міжнародних організацій, спрямованих на боротьбу з відмиванням нелегальних коштів;
- проведено аналіз методик, що використовуються при визначенні обсягів тіншової економіки;
- проведено аналіз методик, що використовуються при визначенні обсягів ВВП;
- проведено диференціацію заходів детіннізації економіки;

- запропоновано різнорівневу модель зниження обсягів та рівня тіньової економіки.

Виклад основного матеріалу. Тіньова економіка охоплює протиправні діяння у сфері економічних відносин трьох видів:

- криміналізовані, що спричиняють кримінальну відповідальність відповідно до чинного законодавства;

- некриміналізовані, але які спричиняють юридичну відповідальність згідно з нормами інших галузей права;

- криміналізовані, що не спричиняють юридичної відповідальності внаслідок існування прогалин у законодавстві [2, 9].

За підрахунками експертів Світового банку, частка неформальної економіки в Україні становить близько 50%. Утім, оцінки українських податківців, опубліковані під час презентації Концепції реформування податкової системи, були більш оптимістичними. У вартісному вираженні це означає, що обсяг неврахованого ВВП, створеного в тіньовому секторі економіки за рік, складає близько 350 млрд грн [3]. Згідно з розрахунками Міністерства економічного розвитку й торгівлі України обсяг тіньової економіки в Україні останні п'ять років перебуває в діапазоні від 28 до 39% ВВП [4]. Про це йдеться і в аналітичній доповіді Національного інституту стратегічних досліджень "Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрямки подолання", яка була підготовлена до засідання круглого столу, присвяченого пошуку шляхів подолання цього складного й невідкладного питання [5].

Однак отримані результати не відбивають повною мірою ситуації, яка склалася в українському сус-

пільстві. Австрійський економіст Фрідріх Шнайдер вважає, що тіньова економіка складає в Україні близько 57% від реального ВВП. Крім того, він наголошує на територіальному аспекті знаходження країни, яка досліджується. Розміри тіньової економіки, на думку Ф.Шнайдера, залежать від регіону. Так, на півночі Європи й у Скандинавії вона знаходиться в межах 10-18% від реального ВВП, у країнах Середземномор'я, на зразок Португалії й Італії, - від 20% до 25% [6].

Отже, реальний рівень тіньового сектора економіки України наближається до максимальних значень, що є загрозою економічній і національній безпеці держави. Такої ж точки зору дотримуються В.Юринець та С.Лондар [7]. З огляду на це виділяється один із пріоритетних напрямів сучасних наукових досліджень, а саме: розробка обґрунтованої довгострокової програми з детінізації економіки України. Одним із засобів вирішення цієї проблеми є концептуальний теоретико-методологічний підхід до визначення впливу тінізації економіки на стан, рівень та динаміку макроекономічних показників держави.

Більшість європейських країн, включаючи Україну, використовують валовий внутрішній продукт (ВВП) як показник обсягу національного виробництва та економічного добробуту суспільства, тому з огляду на обсяг статті зупинимось саме на дослідженні впливу тіньової економіки на ВВП. Тим більше, що на основі показника ВВП розраховується цілий ряд інших макроекономічних показників.

Обсяг ВВП України за 1990-2012 рр. подано в табл. 1, у якій також представлено суму ВВП у розрахунку на одну особу.

Таблиця 1. - Валовий внутрішній продукт України за 1990-2012 рр.*

№ з/п	Період	Валовий внутрішній продукт		Валовий внутрішній продукт на одну особу	
		одиниця виміру	сума	одиниця виміру	сума
1	1990	млрд крб	167	тис. крб	3
2	1991	млрд крб	299	тис. крб	6
3	1992	млрд крб	5033	тис. крб	97
4	1993	млрд крб	148273	тис. крб	2842
5	1994	млрд крб	1203769	тис. крб	23184
6	1995	млрд крб	5451642	тис. крб	105793
7	1996	млн грн	81519	грн	1595
8	1997	млн грн	93365	грн	1842
9	1998	млн грн	102593	грн	2040
10	1999	млн грн	130442	грн	2614
11	2000	млн грн	170070	грн	3436
12	2001	млн грн	204190	грн	4195
13	2002	млн грн	225810	грн	4685
14	2003	млн грн	267344	грн	5591
15	2004	млн грн	345113	грн	7273
16	2005	млн грн	441452	грн	9372
17	2006	млн грн	544153	грн	11630
18	2007	млрд грн	720,7	грн	15496
19	2008	млрд грн	948, 1	грн	20495
20	2009	млрд грн	913,3	грн	19832
21	2010	трлн грн	1,083	грн	23600
22	2011	трлн грн	1,317	грн	28768
23	2012	трлн грн	1,409	грн	30865

* Таблиця побудована за джерелами [8], [9], [10]

Аналіз показників таблиці дозволяє отримати такі результати: у 2012 році ВВП на одну особу з урахуванням "тіньового обороту" становив близько 51,2 тис. грн (з урахуванням 50% тіньової економіки,

підрахованими експертами Світового банку, та 17%, які дораховуються Держстатом України до офіційного ВВП). Однак лівова частка цих доходів була вивезена з країни, вилучена з офіційного обігу чи

зосереджена на руках населення. Причому важко не тільки чітко виміряти обсяги тіньового сектора, також досить складним є сам процес визначення механізмів приховування та відмивання найбільших обсягів "брудних" коштів.

Така ситуація обумовлена відсутністю прямих методів оцінки обсягів тіньової економіки, це пов'язано також із тим, що вимірювання тіньового сектора - досить складна справа, що охоплює великий спектр економічної діяльності, яку при цьому учасники постійно приховують. Про те саме говорить і М.Азаров, відзначаючи, що важко оцінити тінзацію у відсотках [11].

Вищевикладене показує, що проблема прямої оцінки рівня тінзації економіки досить складна. У зв'язку із цим адекватна оцінка обсягів тіньової економіки проводиться такими опосередкованими методами, які є найбільш прийнятними для використання в умовах чинної національної статистичної бази [12], а саме:

- 1) фінансовим:
  - а) розрахунок співвідношення вхідних-вихідних цін у відповідному виді економічної діяльності;
  - б) розрахунок впливу зміни масштабів виробництва;
  - в) розрахунок впливу технологічного чинника;
  - г) розрахунок частки тіньової економічної діяльності;
- 2) монетарним;
- 3) електричним;
- 4) "витрати населення - роздрібна торгівля".

Однак слід зазначити, що запропоновані методи дають лише приблизну оцінку рівня тінзації економіки, тому неабиякого значення набуває інтегральний коефіцієнт, який значно підвищує достовірність результатів та розраховується як сума зважених відповідних коефіцієнтів за вищезазначеними методами.

Міністерство економічного розвитку і торгівлі України в травні 2013 року оприлюднило дані про рівень тіньового сектора економіки України у 2012 році. Так, за методом "витрати населення - роздрібна торгівля" тіньова економіка держави становить 45% від офіційного ВВП [13].

Слід зазначити, що дослідники [14, с. 60-61; 15, с. 258-259; 16, с. 41; 17, с. 138-139] розглядаючи різноманітні методики визначення обсягів тіньової економіки, поділяють їх на два великих блоки:

- до першого відносять так звані прямі методи оцінки, які ще називають мікрометоди. Вони включають: аналіз записів у податкових книгах; метод товарних потоків та метод, що базується на опитуванні (експертів чи населення) щодо участі в тішовій економічній діяльності;

- до другого блоку належать опосередковані, або макрометоди, серед них: виявлення розбіжностей через порівняння зареєстрованих доходів і витрат; різноманітні монетарні методи; структурний метод; метод м'якого моделювання; метод балансів; метод аналізу зайнятості; метод технологічних коефіцієнтів; метод аналогій та соціологічний метод тощо.

Отже, розрахунки обсягів тіньової економіки настільки різноманітні, що в ЗМІ можна постійно спостерігати різні цифрові значення цього економічного явища. Так, постійний представник МВФ в Україні Макс Альєр вважає, що в тіні перебуває лише "близько 20% української економіки" [18].

Хоча дані про тішовий сектор в економіці України так різняться, усе ж наявність і невеликих за об-

сягом "тішових проблем" для економіки будь-якої країни є величезним тягарем, особливо коли ці обсяги занадто великі для молододї держави, що розбудовує свою економіку.

Отримання чітких, достовірних та аргументованих даних щодо обсягів тіньового сектора економіки дозволяє розробляти обґрунтовані заходи щодо зміцнення економічної безпеки держави. Реалізація заходів, спрямованих на зміцнення економічної безпеки держави, базується в першу чергу на розробці та запровадженні дієвих нормативно-правових актів щодо протидії тінзації економіки, які повинні забезпечити зниження податкового тиску; створення більш вигідних умов працювати легально; створення системи протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом; створення й запровадження ефективного фінансового контролю та створення ліберальних умов у сфері легальної економіки.

Світове співтовариство завжди проводило широкомасштабні заходи, направлені на протидію відмиванню "брудних" грошей, оскільки міжнародна тіньова економічна діяльність - загальносвітова проблема в умовах глобалізації, яка негативно впливає не лише на світову економіку, а й на неекономічні сфери суспільства (політику, мораль, громадську свідомість тощо).

У цьому зв'язку безсумнівний інтерес викликає найвідоміша міжурядова організація, спрямована на боротьбу з відмиванням нелегальних доходів, FATF - Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму (Financial Action Task Force - FATF). Нагадаємо, що FATF розділяє всі національні системи протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, на 4 умовні групи. Зокрема, I група - країни, національні системи яких цілком відповідають вимогам FATF. До II групи належать країни, у яких існують недоліки законодавчого поля. У III групу входять країни, які мають стратегічні недоліки національної системи боротьби з брудними коштами, а до IV групи відносять країни, які знаходяться під особливим режимом санкцій. Україна перебувала в "чорному" списку FATF з 2002 до 2004 року як країна, яка недостатньо бореться з відмиванням грошей. До першої групи Україна входила до 2007 року. Потім FATF перевів Україну в другу групу (так званий "сірий список"), а в жовтні 2011 року Україна було включено з контрольного списку цієї організації [19].

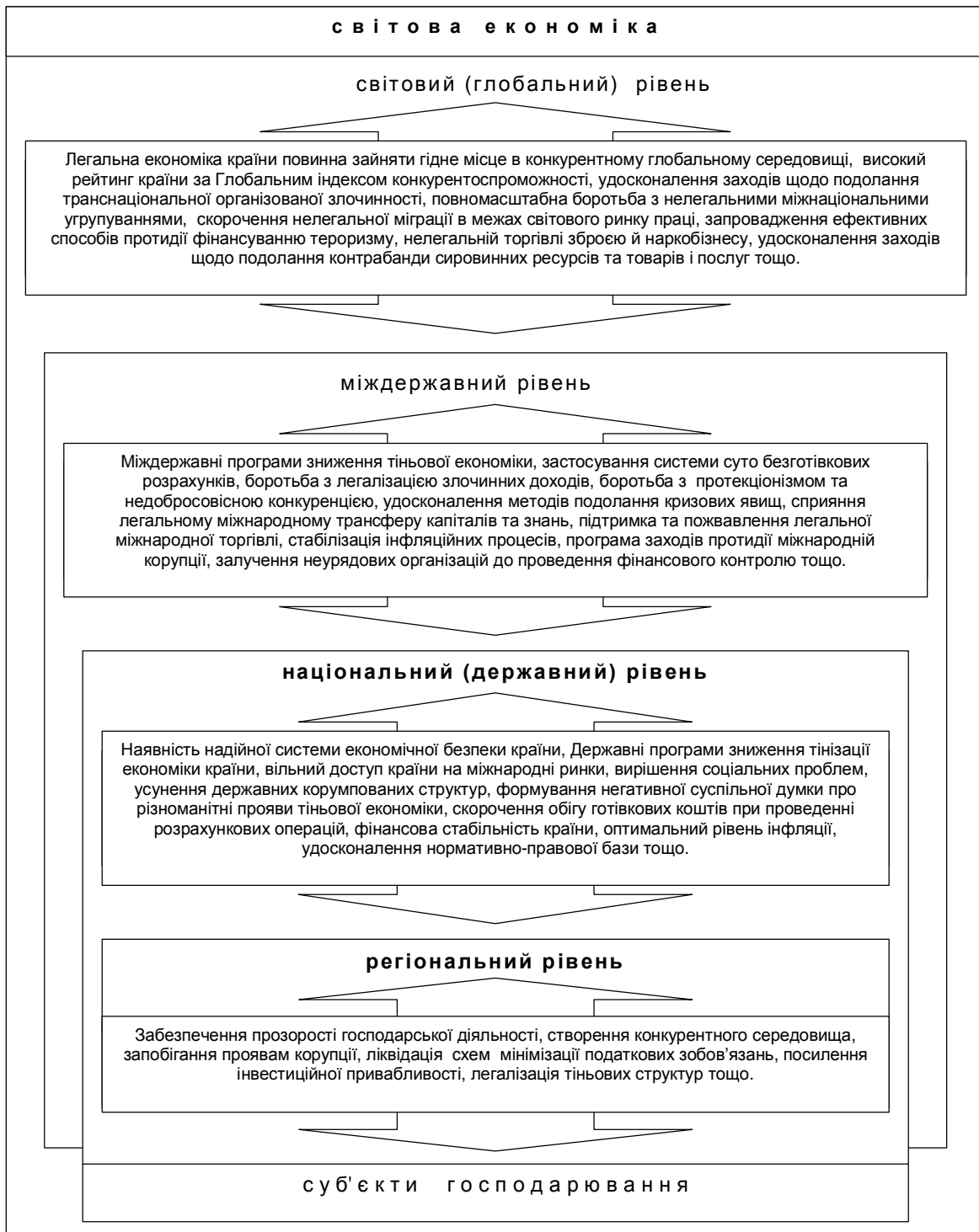
Ще одним наочним прикладом подібної концентрації зусиль у галузі боротьби з тішовою економікою є MONEYVAL - Спеціальний комітет експертів Ради Європи із взаємної оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism - MONEYVAL), який став незалежним механізмом моніторингу в межах Ради Європи. MONEYVAL здійснює оцінку відповідності своїх країн-членів усім міжнародним стандартам у правовому, фінансовому та правоохоронному секторах шляхом забезпечення того, що його країни-члени мають ефективні системи протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму [20].

Наступним прикладом міжнародної організації щодо протидії тішовій економічній діяльності можна назвати Егмонтську групу (офіційну міжнародну організацію, що налічує 127 членів, які підключені до єдиної захищеної мережі з обміну інформацією). Метою її діяльності є проведення засідань для

Підрозділів фінансової розвідки (ПФР) з усього світу з метою покращення співробітництва у сфері протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, а також сприяння впровадженню національних програм у цій сфері [21].

Крім того, уряд України, зокрема Державна служба фінансового моніторингу України (Держфінмоніторинг України), активно співпрацює з іншими компетентними органами іноземних країн і міжнародними організаціями, які координують роботу з протидії відмиванню злочинно отриманих доходів: ООН; МВФ; Групою Світового банку; Інтерполом; Євразійською групою з протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму (ЄАГ); Базельським комітетом; Вольфсберзькою групою; Організацією Північноатлантичного договору тощо.

На підставі викладеного стає очевидним, що глобалізація одночасно несе в собі як позитивний, так і негативний вплив на процес детінізації економіки. Позитивним є те, що в умовах глобалізації значно зростає відкритість національних економік, посилюється співпраця з міжнародними системами переказу коштів та поглиблюється співпраця фінансових розвідок усіх країн світу. З огляду на це ме-

Рис. 1. Різномірнева модель зниження обсягів та рівня тіньової економіки.

ханізм відмивання коштів не може працювати ефективно, відмивання незаконних доходів стає дедалі важчим. Однак з іншого боку така ситуація породжує вдосконалення методів та шляхів виведення "брудних" грошей із тіньового сектора економіки міжнародними злочинними угрупованнями, зокрема, неоднорідність соціально-економічного розвитку країн світу призводить до домінування більш могутніх держав чи ТНК. Звідси видно, що глобалізація також підсилює негативні прояви процесу детінізації як національних економік, так і світового господарства в цілому.

Отже, на основі ретроспективного аналізу закордонного й вітчизняного досвіду та проведеного власного дослідження можна констатувати:

- тіньова економіка - це складне суспільно-економічне явище, пов'язане зі станом, рівнем та динамікою макроекономічних показників, які характеризують стан та розвиток держави й відповідно її економічну безпеку;

- потребують удосконалення методики, що використовуються при визначенні обсягів ВВП та тіньової економіки;

- одним із пріоритетних напрямів сучасної політики більшості держав світу, у тому числі й України, є детінізація економіки;

- в умовах глобалізації сучасна Україна не в змозі ефективно протидіяти конкурентному тиску, вдало відстоювати свої національні інтереси на світовому ринку;

- потребує обґрунтованої розробки довгострокової програми з детінізації економіки України, яка в першу чергу націлена на створення сприятливих умов для легальної економічної діяльності.

Необхідна різнорівнева модель зниження тінізації економіки шляхом удосконалення методичних підходів до механізму управління цим процесом на регіональному, національному (державному), міждержавному та світовому (глобальному) рівнях (рис. 1).

Технологія формування такої моделі включає ряд послідовних етапів, які формують чотири взаємопов'язані стратегічні контури управління процесом детінізації економіки, починаючи з первинних ланок господарювання та поступово охоплюючи більш високі рівні й досягаючи світового господарства в цілому.

Так, у стратегічному контурі управління процесом детінізації економіки на регіональному рівні передбачено заходи, направлені на вдосконалення легальної діяльності суб'єктів господарювання, а саме: забезпечення прозорості діяльності суб'єктів господарювання, створення конкурентного середовища, запобігання проявам корупції, ліквідація схем мінімізації податкових зобов'язань, посилення інвестиційної привабливості, легалізація тіньових структур тощо.

Наступний рівень передбачає взаємодію в стратегічному контурі управління на національному (державному) рівні, яка направлена на створення надійної системи економічної безпеки країни, державні програми зниження тінізації економіки країни, вільний доступ країни на міжнародні ринки, вирішення соціальних проблем, усунення державних корумпованих структур, формування негативної суспільної думки про різноманітні прояви тіньової економіки, скорочення обігу готівкових коштів при проведенні розрахункових операцій, фінансову стабільність країни, оптимальний рівень інфляції, удосконалення нормативно-правової бази тощо.

Стратегічний контур управління процесом детіні-

зації економіки на міждержавному рівні враховує реалізацію Міждержавних програм зниження тіньової економіки, застосування систем суто безготівкових розрахунків, боротьбу з легалізацією злочинних доходів, боротьбу з протекціонізмом та недобросовісною конкуренцією, удосконалення методів подолання кризових явищ, сприяння легальному міжнародному трансферу капіталів та знань, підтримку та пожевлення легальної міжнародної торгівлі, стабілізацію інфляційних процесів, програму заходів протидії міжнародній корупції, залучення неурядових організацій до проведення фінансового контролю тощо.

У стратегічному контурі управління процесом детінізації економіки на світовому (глобальному) рівні передбачено такі основні заходи: легальна економіка країни повинна зайняти гідне місце в конкурентному глобальному середовищі, високий рейтинг країни за Глобальним індексом конкурентоспроможності, удосконалення заходів щодо подолання транснаціональної організованої злочинності, повномасштабна боротьба з нелегальними міжнародними угрупованнями, скорочення нелегальної міграції в межах світового ринку праці, запровадження ефективних способів протидії фінансуванню тероризму, нелегальній торгівлі зброєю й наркобізнесу, удосконалення заходів щодо подолання контрабанди сировинних ресурсів та товарів і послуг тощо.

Висновки

Таким чином, на цьому етапі дослідження, результати якого стисло викладені в статті, було показано авторське бачення впливу тіньової економіки на основні макроекономічні показники держави, зокрема ВВП, а також запропонована різнорівнева модель зниження обсягів та рівня тінізації економіки в сучасних умовах глобальних перетворень.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на пошук оптимальних методик щодо визначення реальних обсягів тіньового сектора економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Global Risks Report 2011 Sixth Edition. An initiative of the Risk Response Network. January 2011 / World Economic Forum [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://riskreport.weforum.org/global-risks-2011.pdf>.
2. Бучко М. Б. Сучасна корислива економічна злочинність та заходи її попередження : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юридичних наук : спец. 12.00.08. "Кримінальне право та кримінологія ; кримінально-виконавче право" / М. Б. Бучко ; Національна академія внутрішніх справ України. - К., 2002. - 21 с.
3. Прихований ресурс: як оцінити обсяги тіньового сектора? [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://dt.ua/ECONOMICS/prihovaniy_resurs_yak_otiniti_obsyagi_tinovogo_sektora-107214.html.
4. Рівень тіньової економіки в Україні становить 52,8% [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://news.dt.ua/ECONOMICS/riven_tinovoyi_ekonomiki_v_ukrayini_stanovit_52,8-94238.html.
5. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрямки подолання. - К. : НІСД, 2011. - 31 с.
6. Через кризу в ЄС процвітає тіньова економіка, особливо в Ірландії, Британії та Іспанії [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.newsru.ua/finance/18apr2009/tenevaja.html>.
7. Юринець В. Особливості функціонування тіньової економіки в Україні [Електронний ресурс] / В. Юринець, С. Лондар. - Режим доступу : <http://soskin.info/ea/1999/11-12/19991278.html>.
8. Валовий внутрішній продукт [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/ВВП>.
9. Населення України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://stat6.stat.lviv.ua/PXWEB2007/>.

10. Населення України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://stat6.stat.lviv.ua/PXWEB2007/ukr/publ/2010/publ2010.asp>.

11. Азаров М. Податковий кодекс спрямований на виведення бізнесу з тіні [Електронний ресурс] / М. Азаров. - Режим доступу : <http://news.ligazakon.ua/news/2010/9/22/30487.htm>.

12. Рекомендації щодо інтегральної оцінки обсягів тіньової економіки. Затверджено наказом Міністерства економіки України від 3 червня 2005 р. № 156 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://ua-info.biz/legal/basept/ua-smtfie/index.htm>.

13. Рівень тіньової економіки у 2012 р. становив 45% ВВП [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.unian.ua/news/572605-prasolov-riven-tinovoji-ekonomiki-u-2012-g-stanoviv-45-vvp.html>.

14. Мазур І. Детінізація економіки України: теорія та практика : [монографія] / І. Мазур. - К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2006. - 239 с.

15. Шепеленко О. В. Трансакційні издержки в переходній економіці: проблеми теорії та практики : [монографія] / О. В. Шепеленко ; МОН України. Донецький нац. ун-т

економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. - Донецьк, 2007. - 360 с.

16. Базилинич В. Методичні аспекти оцінки масштабів тіньової економіки / В. Базилинич, І. Мазур // Економіка України. - 2004. - № 8. - С. 36-44.

17. Олейник А. Институциональная экономика / А. Олейник // Вопросы экономики. - 1999. - № 6. - С. 136-147.

18. За оцінками МВФ, частка тіньової економіки України становить близько 20% [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.rbc.ua/ukr/top/economic/po-otsenkam-mvf-dolya-tenevoy-ekonomiki-ukrainy-sostavlyayet-13112012141100>.

19. Україну виключено з "контрольного списку" FATF [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.transparentukraine.org/?p=3443>.

20. Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism (MONEYVAL) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/default_en.asp.

21. Державна служба фінансового моніторингу України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=536&art_id=10571&lang=uk.

Мирошниченко Инга,

кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры международной экономики Кировоградского национального технического университета

ВЛИЯНИЕ ТЕНИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ НА МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПОКАЗАТЕЛИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

В статье исследованы направления влияния процесса тенизации экономики на основные макроэкономические показатели развития государства в контексте мировых тенденций. Проанализированы взгляды отечественных и зарубежных ученых о сущности и факторах тенизации экономики. Изучен опыт работы международных организаций, направленной на борьбу с отмыванием нелегальных средств. Освещены состояние и динамика ВВП Украины за 2005-2012 гг. Предложено разноуровневую модель снижения объемов и уровня теневой экономики путем совершенствования методических подходов к механизму управления этим процессом на региональном, национальном (государственном), межгосударственном и мировом (глобальном) уровнях.

Ключевые слова: макроэкономические показатели; ВВП; теневая экономика; тенизация экономики; глобализация; разноуровневая модель.

Miroshnychenko Inga

Ph.D. in Economics, Senior Lecturer, Department of International Economics Kirovohrad National Technical University

THE IMPACT OF UKRAINE'S SHADOW ECONOMY DEVELOPMENT ON THE MACROECONOMIC INDICES UNDER CONDITIONS OF GLOBALIZATION

In the article under consideration the trends of impact of the shadow economy growth process on the basic macroeconomic indices of the state development in the context of the world tendencies are investigated. The views of home and foreign scholars on the nature and factors of the shadow economy development are analyzed. The experience of international organizations activity aimed at struggling with illegal funds laundering is studied. The condition and dynamics of Ukraine's GDP of 2005-2012 are observed. The variety-level model of the range and level of shadow economy reduction by means of improving the methodical approaches of management mechanism of this process at the regional, national (state), international and world (global) levels is proposed.

Key words: macroeconomic indices; GDP; shadow economy; shadow economy development; globalization; variety-level model.

REFERENCES

1. Global Risks Report 2011 Sixth Edition. An initiative of the Risk Response Network. January 2011, World Economic Forum, available at: <http://riskreport.weforum.org/global-risks-2011.pdf> (engl).
2. Buchko M. B. (2002), *Modern venal criminality and the ways to prevent it*, Abstract of the Thesis for a Candidate Degree in Law, speciality 12.00.08. – Criminal Law and Criminology; Criminal and Executive Law, National Academy of Interior Affairs of Ukraine, Kyiv, 21 p. (ukr).
3. The Concealed Resource: How One should Evaluate the Range of the Shadow Sector?, available at: http://dt.ua/ECONOMICS/prihovaniy_resurs_yak_otsiniti_obsyagi_tinovogo_sektora-107214.html. (ukr).
4. The Level of Ukraine's Shadow Economy Comprises 52,8 %, available at: http://news.dt.ua/ECONOMICS/riven_tinovoyi_ekonomiki_v_ukraini_stanovit_52,8-94238.html. (ukr).
5. Ukraine's Shadow Economy: the Range and the Ways of Struggling (2011), Kyiv, 31 p. (ukr).

6. The Shadow Economy is Prospering (particularly in Ireland, Britain and Spain) because of the Crisis in the EU, available at: <http://www.newsru.ua/finance/18apr2009/tenevaja.html>. (ukr).
7. Yurynets V., Londar S., The Peculiarities of Functioning of Ukraine's Shadow Economy, available at: <http://soskin.info/ea/1999/11-12/19991278.html>. (ukr).
8. Gross Domestic Product, available at: <http://uk.wikipedia.org/wiki/ВВП> (ukr).
9. The Population of Ukraine, available at: <http://stat6.stat.lviv.ua/PXWEB2007/> (ukr).
10. The Population of Ukraine, available at: <http://stat6.stat.lviv.ua/PXWEB2007/ukr/publ/2010/publ2010.asp> (ukr).
11. Azarov M., The Tax Code is Aimed at Taking Business out of the Shadow, available at: <http://news.ligazakon.ua/news/2010/9/22/30487.htm>. (ukr).
12. The Recommendations for Integral Evaluation of Shadow Economy Ranges. Confirmed by the Order of the Ministry of Economy of Ukraine from 06.03.2005 p. № 156, available at: <http://ua-info.biz/legal/basept/ua-smftie/index.htm>. (ukr).
13. The Level of Shadow Economy in 2012 Comprised 45 % of GDP, available at: <http://www.unian.ua/news/572605-prasolov-riven-tinovoji-ekonomiki-u-2012-r-stanoviv-45-vvp.html>. (ukr).
14. Mazur I. (2006), Reduction of Shadow Economy Ranges: Theory and Practice: monograph, Publishing Centre "Kyiv University", Kyiv, 239 p. (ukr).
15. Shepelenko O. V. (2007), The Transaction Charges in Transition Economy: the Problems of Theory and Practice. Monograph, Donetsk, 360 p. (rus).
16. Bazylevych V., Mazur I. (2004), The Methodical Aspects of Evaluation of Shadow Economy Ranges, *Economy of Ukraine*, № 8, pp. 36-44 (ukr).
17. Oleynik A. (1999), Institutional Economy, *Economic Issues*, № 6, pp. 136-147 (rus).
18. Due to IMF Estimations, the Part of Ukraine's Shadow Economy Comprises Nearly 20% available at: <http://www.rbc.ua/ukr/top/economic/po-otsenkam-mvf-dolya-tenevoy-ekonomiki-ukrainy-sostavlyayet-13112012141100>. (ukr).
19. Ukraine Has Been Excluded of the FATF "Check List", available at: <http://www.transparentukraine.org/?p=3443>. (ukr).
20. Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism (MONEYVAL), available at: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/default_en.asp. (engl).
21. The Public Service of Financial Monitoring of Ukraine, available at: http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=536&art_id=10571&lang=uk. (ukr).

© Мірошніченко Інга

Надійшла до редакції 11.09.2013

УДК 338.46:[330.322.67]

НЕФЬОДОВА ЮЛІЯ,

кандидат економічних наук, доцент кафедри інвестиційного менеджменту

Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

ОЛФІРОВА ЮЛІЯ,

кандидат економічних наук, доцент кафедри контролю і аналізу господарської діяльності

Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

ПІДПРИЄМСТВА ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ: ОГЛЯД І АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ

У статті виконано огляд й аналіз сучасного стану підприємств легкої промисловості України: визначено сутність та структуру галузі, охарактеризовано економічний спадок, який вона отримала від господарського комплексу УРСР, проаналізовано статистичні показники та інші динамічні параметри сучасного розвитку галузі, окреслено комплекс невирішених проблем, що перешкоджають її ефективному розвитку. Визначено основні перешкоди на шляху залучення зовнішніх та внутрішніх інвестицій у галузь.

Ключові слова: інвестиції; інвестиційне середовище; легка промисловість України.

Постановка проблеми. Легка промисловість - одна з провідних галузей, що не віднесені до сфери національних стратегічних пріоритетів на 2011-2021 роки згідно з Законом України "Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні" [1]. На сьогодні вона знаходиться в стані руїнації. Порівняно з 1990-ми рр. сучасний обсяг виробництва товарів легкої промисловості значно зменшився, що вплинуло на дезактивізацію процесу інвестування. Між тим, легка промисловість є однією з основних галузей соціального спрямування і має достатньо ко-

роткий період обігу капіталу. Її розвиток - це необхідна умова підвищення рівня життя населення.

Зростання виробництва в легкій промисловості може дати мультиплікативний ефект на інвестиційний попит у державі. Це пов'язано з використанням продукції вітчизняної хімічної й аграрних галузей. Маючи найнижчі порівняльні витрати на створення робочих місць, галузь легкої промисловості за сучасних умов розвитку економіки країни забезпечує можливість створення значної кількості дешевих робочих місць. Для забезпечення цього необхідне

№ 5 (125) вересень-жовтень 2013 р.